

ÄRENDE Språkliga rättigheter vid automatisk trafikövervakning

KLAGOMÅLEN

OKV/1840/1/2018

Klaganden har i sitt till justitiekanslern 19.11.2018 inkomna klagomål kritiserat polisens förfarande. Klaganden berättar att hen fått ett ordningsbotsföreläggande för fortkörning på finska, trots att hens modersmål är svenska. Klaganden konstaterar att hen har returnerat ordningsbotsföreläggandet till polisen och bett om att få det på svenska.

OKV/1960/1/2018

Klaganden har i sitt till justitiekanslern 8.12.2018 riktade klagomål kritiserat polisens förfarande. Klaganden berättar att hen fått på finska en skriftlig anmärkning för fortkörning. Klaganden ber justitiekanslern utreda om polisen följer gällande lagar och bestämmelser när den skickar ett skriftligt beslut på finska fastän hen har svenska som modersmål. Klaganden berättar därtill att hen bett undertecknaren av anmärkningen att skicka den på svenska, men att hen inte fått något svar.

UTREDNING

Polisens trafiksäkerhetscentral (nedan Trafiksäkerhetscentralen), som administrativt lyder under Polisnrättningen och dess specialverksamhetsenhet, har i båda ovannämnda klagomålsärenden gett en utredning 15.4.2019 undertecknad av chefen för Trafiksäkerhetscentralen, överkommisarien. Utlåtanden har i båda ärendena givits av Polisnrättningen 18.4.2019 och Polisstyrelsen 2.5.2019. En avskrift av nämnda handlingar bifogas klagandena till kännedom.

Därtill har 2.12.2019 per telefon inhämtats tilläggsinformation från Trafiksäkerhetscentralen och Polisstyrelsen.

JUSTITIEKANSLERSÄMBETET

AVGÖRANDE

Rättsregler

Enligt 17 § i Finland grundlag är Finlands nationalspråk finska och svenska. Vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk ska tryggas genom lag.

Den i grundlagen tryggade rättigheten uttrycks i språklagen. Enligt 2 § 1 mom. i språklagen är syftet med denna lag att trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för var och en att hos domstolar och andra myndigheter använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska. Enligt paragrafens 2 mom. är målet att vars och ens rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att han eller hon särskilt behöver begära det.

Enligt 10 § 1 mom. i språklagen har var och en rätt att använda finska eller svenska i kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter. Myndigheterna ska dessutom ordna möjlighet för den som ska höras att bli hörd på sitt eget språk, finska eller svenska.

Enligt 19 § 3 mom. i språklagen bestäms att i meddelanden, kallelser och brev till parter, eller till den som enligt lag ska underrättas om ett ärende som är eller ska bli anhängigt, ska en tvåspråkig myndighet använda mottagarens språk, om myndigheten vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan ta reda på det, eller använda både finska och svenska.

Enligt 23 § 1 mom. i språklagen ska myndigheterna i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken.

Utredningen

I de givna skriftliga utredningarna och de skriftliga utlåtandena framförs bl.a. följande.

Fortkörningsfall från automatövervakningen handläggs i den sk. LVS-applikationen. LVS-applikationen får uppgifterna från fordonsdatasystemet som upprätthålls av Transport- och kommunikationsverket.

Personalen vid Trafiksäkerhetscentralen har instruerats att till en förare skicka handlingar utifrån det språk på vilket förarens adressuppgifter anges i LVS-applikationen. I båda förevarande fall hade bilförarnas (klagandenas) adressuppgifter (gatuadresser) angetts i LVS-applikationen på svenska. Trots detta hade handlingarna (ordningsbotsföreläggandet och den skriftliga anmärkningen) av misstag skickats ut till klagandena på finska.

Överkommissarien poängterar att han under många års tid har ett flertal gånger bett om en korrigerande i det nuvarande datasystemet för att kundens modersmål entydigt skulle framgå och systemet automatiskt skulle välja dokument på rätt språk. Det nuvarande systemet kräver att personalen vid Trafiksäkerhetscentralen kontrollerar kundens modersmål utifrån hans adress och därav sluter sig till kundens modersmål. Här döljer sig enligt överkommissarien en möjlighet att begå misstag, då en del vägar endast har ett enspråkigt namn. Liknande fall inträffar årligen några tiotal gånger, dvs. i ca 0,005 procent av alla handlagda ärenden. Överkommissarien tillägger att man i mars 2019 har tillagt till fordonsdatasystemets gränssnitt kundens modersmål, men att ännu har ingen uppdatering gjorts i LVS-applikationen.

JUSTITIEKANSLERSÄMBETET

Polisinrättningen konstaterar att det har skett mänskliga misstag vid handläggningen av ärendena och att klagandena borde ha fått ordningsbotsföreläggandet och den skriftliga anmärkningen på det egna modersmålet, dvs. svenska. Polisrättningen tillägger att ovannämnda problem torde avlägsnas när datasystemet utvecklas. Efter att utvecklingsarbetet slutförts, skriver systemet automatiskt ut de formulär som skickas till trafikövervakningens målpersoner på deras modersmål (finska eller svenska). Det i Trafiksäkerhetscentralens utredningar nämnda arbetet med att utveckla datasystemets gränssytor hade enligt polisrättningens utlåtanden (vilka givits 18.4.2019) avancerat till testskedet.

Polisstyrelsen förenar sig med den uppfattning som polisrättningen har i frågan och beklagar i likhet med polisrättningen de mänskliga misstag som skett.

Bakgrund

Justitieombudsmannen har tidigare tagit ställning till de språkliga rättigheterna i samband med automatisk trafikövervakning. Justitieombudsmannen gav med sitt beslut 8.11.2010 (dnr 2523/4/08) bl.a. inrikesministeriet en anmärkning för dess förfarande, som hade lett till kränkning av de grundläggande språkliga rättigheterna i samband med automatisk trafikövervakning. Vid nämnda tidpunkt hade den sk. LVS-applikationen använts som pilotprojekt sedan början av år 2007 i vissa polisrättningar samt i vissa dåvarande trafiksäkerhetscentraler som lydte under dessa polisrättningar.

Emedan det fortfarande hade förekommit brister i den automatiska trafikövervakningen vad beträffade de språkliga rättigheterna, gav justitieombudsmannen med sitt beslut 31.12.2012 (dnr 3243/2/11) Polisstyrelsen och inrikesministeriet en anmärkning. I beslutet konstaterades bl.a. att det grundläggande problemet hade varit att det automatiska trafikövervakningssystemet ursprungligen togs i bruk medan det fortfarande hade brister med avseende de språkliga rättigheterna. Det hade konkret varit fråga om att ordningsböter från den automatiska kameraövervakningen visserligen hade sänts till mottagaren på både finska och svenska, men vissa centrala uppgifter hade endast funnits på finska, också då blanketten hade sänts till bilförare med svenska som modersmål. Polisstyrelsen hade enligt beslutet meddelat att en LVS-applikation som tillvaratar medborgarnas grundläggande språkliga rättigheter sedermera tagits i bruk 16.4.2012.

I de två nu aktuella fallen är det alltså frågan om samma LVS-applikation som i justitieombudsmannens ovan nämnda beslut, men i fallen aktualiseras inte samma problemfråga med tanke på de språkliga rättigheterna. I förevarande fall har handlingarna sänts till bilförarna (klagandena) på ett och samma språk, men det har skett misstag i det manuella valet av dokumentspråk, dvs. klagandena har sänts handlingar på finska, trots att deras modersmål är svenska.

Bedömning

Justitieombudsmannen konstaterade i sitt beslut 8.11.2010 (dnr 2523/4/08) bl.a. följande:

”När en person på grund av automatisk kameraövervakning får ett ordningsbotsföreläggande med posten är detta i praktiken polismyndighetens första kontakt med personen i ärendet i fråga. I polismyndigheten har med andra ord ett ordningsbotsärende blivit anhängigt och polisen med föreläggandet meddelar personen i fråga om inträdet av anhängighet. Eftersom det är möjligt att motsätta sig ordningsboten innebär föreläggandet inte något slutgiltigt avgörande och inte heller har

JUSTITIEKANSLERSÄMBETET

handläggningsspråket då ännu slutgiltigt bestämts. I detta skede är det inte heller fråga om en förundersökning.”

Eftersom det i den dåvarande lagen om ordningsbotsförfarande (66/1983) inte fanns några särskilda språkbestämmelser, konstaterade justitieombudsmannen att ärendet måste bedömas i enlighet med språklagen som ska tillämpas som en allmän lag. Han tillade att på sändande av ordningsbotsförelägganden sålunda skulle tillämpas språklagens 19 § 3 mom. som gäller situationer där en myndighet på eget initiativ vänder sig till en part utan att handläggningsspråket ännu har bestämts. En part som motsätter sig ett ordningsbotsföreläggande kan i det sammanhanget använda valfritt språk, finska eller svenska. På den grunden bestäms ärendets handläggningsspråk.

Jag förenar mig i justitieombudsmannens synpunkter. Inte heller i den nuvarande lagen om föreläggande av böter och ordningsbot (754/2010) finns några särskilda språkbestämmelser. Av det som ovan framförts följer således att polisen som utfärdar ett ordningsbotsföreläggande ska använda mottagarens språk, om detta är känt eller skäligen enkelt kan utredas. Utgångspunkten är att polisen kan anta att den som mottar ordningsbotsföreläggandet vill att ärendet ska skötas på hens modersmål, om det inte t.ex. på basis av tidigare korrespondens finns anledning att anta något annat. Det kan därtill poängteras att i ordningsbotsförfarande tas ställning till frågan om en person gjort sig skyldig till en straffbar gärning. Detta understryker betydelsen av att rättsskyddsgarantierna, dvs. bl.a. de språkliga rättigheterna, tillgodoses i praktiken.

Kap. 3 i lagen om föreläggande av böter och ordningsbot innefattar bestämmelser angående föreläggande av ordningsbot för trafikförseelser som observerats utan att fordonet har stoppats. I 23 § i nämnda kapitel bestäms när en skriftlig anmärkning kan ges, utan att några andra åtgärder vidtas, men om anmärkningens språk bestäms inget. Jag anser följaktligen att språket i en skriftlig anmärkning bestäms på lika grunder som språket i ett ordningsbotsföreläggande.

Det är alltså klart att polisen borde i de förevarande fallen ha skickat ordningsbotsföreläggandet och den skriftliga anmärkningen till klagandena på deras modersmål svenska. Polisen har medgett att man av misstag skickat handlingarna till klagandena på finska trots att deras adressuppgifter i LVS-applikationen angetts som svenskspråkiga.

Det kan därtill tilläggas att klaganden i ärendet OKV/1840/1/2018 berättar att hen hade returnerat ordningsbotsföreläggandet till polisen och bett om att få det på svenska. I utredningen konstateras att polisen sedermera hade sänt till klaganden ett nytt ordningsbotsföreläggande på svenska. I ärendet OKV/1960/1/2018 konstateras däremot i utredningen att klaganden inte skulle ha kontaktat polisen efter händelsen. Det har förblivit oklart varför polisen inte fått den begäran om att få anmärkningen på svenska som klaganden säger sig ha sänt (och bifogat en avskrift av sin e-post) till polisen. Någon tilläggsutredning som vidare skulle belysa saken till denna del torde inte kunna inhämtas.

Slutsatser och åtgärder

Polisen hade felaktigt sänt klaganden i ärendet OKV/1840/1/2018 ett ordningsbotsföreläggande på finska och klaganden i ärendet OKV/1960/1/2018 en skriftlig anmärkning likaledes på finska, trots att klagandenas modersmål är svenska. Jag anser det som en tillräcklig åtgärd att meddela Trafiksäkerhetscentralen min uppfattning om polisens felaktiga förfarande. I detta syfte sänder jag detta beslut till Trafiksäkerhetscentralen.

JUSTITIEKANSLERSÄMBETET

Jag konstaterar därtill följande.

För närvarande är det enligt utredningarna så, att personalen vid Trafiksäkerhetscentralen måste kontrollera kundens modersmål utifrån kundens adressuppgifter i LVS-applikationen och därav sluta sig till kundens modersmål. I utredningen konstateras att en del vägar dessvärre endast har ett enspråkigt namn, vilket naturligtvis ytterligare försvårar bedömningen av kundens modersmål. Sådana fall inträffar enligt utredningen årligen några tiotal gånger. Därtill föreligger det en möjlighet till mänskliga misstag i denna verksamhet där man inte har direkt kontakt med den berörda personen och där behandlingen av den berörda personens uppgifter bygger på en manuell granskning av personens uppgifter i LVS-applikationen.

Det är följaktligen motiverat med tanke på tillgodoseendet av kundernas språkliga rättigheter att det i utredningarna beskrivna arbetet med att utveckla datasystemets gränssytor slutförs. Enligt utredningen har till fordonsdatasystemets gränssnitt tillagts kundens modersmål, men ännu har ingen motsvarande uppdatering gjorts i LVS-applikationen. Polisrättningen poängterar att när utvecklingsarbetet slutförts (uppdateringen gjorts i LVS-applikationen) så skrivs ut de formulär som skickas till kunderna, dvs. trafikövervakningens målpersoner, automatiskt på deras modersmål. Då behövs således inte längre någon manuell granskning av kundens modersmål på basis av angivna adressuppgifter. Problemet med enspråkiga vägar o.dyl. torde då försvinna och sådana mänskliga misstag som skett i förevarande två fall uteslutas.

Enligt uppgifter från Trafiksäkerhetscentralen och Polisstyrelsen 2.12.2019 har det nämnda utvecklingsarbetet ännu inte slutförts. Enligt uppgifter från Polisstyrelsen har testningsskedet framskridit och strävan är att utvecklingsarbetet ska vara slutfört i januari 2020. Jag ber att Polisstyrelsen informerar mig när det nämnda utvecklingsarbetet har slutförts.

Detta beslut sänds för kännedom till polischefen vid Polisrättningen.

Biträdande justitiekansler

Mikko Puumalainen

Referendarieråd

Markus Löfman

JUSTITIEKANSLERSÄMBETET

BESÖKSADRESS Snellmansgatan 1 A, Helsingfors
POSTADRESS PB 20, 00023 Statsrådet

TELEFON +358 295 16001
TELEFAX +358 9 160 23975

E-MAIL fornamn.efternamn@okv.fi
INTERNET www.justitiekanslern.fi